ומבארת הגמרא, **כְּמַאן** – כמי הולכת הברייתא הזו שאם יחזרו אומות העולם שבחוצה לארץ בתשובה, יקבלום. **כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן** שאמר לעיל שכתבו להם שיחזרו בתשובה ויקבלום, ולמדנו מדבריו 'הא למדת שאם היו חוזרין בתשובה היו מקבלין אותן'.

ממשיכה הברייתא, **בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה נְפָשׁוֹת נֶעֱשׂוּ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם** שעברו ישראל את הירדן. נס ראשון, **עָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן** בחרבה. נס שני, **וּבָאוּ** בקפיצת הדרך **לְהַר גְּרִיזִים וּלְהַר עֵיבָל יָתֵר מִשִּׁשִּׁים מִיל.** נס שלישי, **וְאֵין כָּל בְּרִיָּה יְכוֹלָה לַעֲמוֹד בִּפְנֵיהֶם.** נס רביעי, **וְכָל הָעוֹמֵד בִּפְנֵיהֶם מֵיָד נִתָּנוּ** – יוצאים צרכיו על כרחו, **שֶׁנֶּאֱמַר "אֶת אֵימָתִי אֲשַׁלַּח לְפָנֶיךָ וְהַמּוֹתִי אֶת כָּל הָעָם אֲשֶׁר תָּבֹא בָהֶם וְגוֹ'"** ופירוש 'המותי' מלשון מהומה ועירבוב הגוף ומה שבתוכו. **וְאוֹמֵר** בשירת הים **"תִּפֹּל עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וָפָחַד** וגו' עד יעבור עמך ה" עד יעבור עם זו קנית", ודורשים, **'עַד יַעֲבֹר עַמְּךָ ה" זוּ בִּיאָה רִאשׁוֹנָה** – כשעלו ישראל ממצרים בימי יהושע, **'עַד יַעֲבֹר עַם זוּ קָנִיתָ' זוּ בִּיאָה שְׁנִיָּה** – כשעלו ישראל מהגולה בימי עזרא, אם כן רואים שהושוו ביאה ראשונה וביאה שניה, **אֲמוֹר מֵעַתָּה רְאוּיִין הָיוּ יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לָהֶם נֵס בְּבִיאָה שְׁנִיָּה כְּבִיאָה רִאשׁוֹנָה,** שיעלו בזרוע נטויה ולא ישתעבדו לאומות, **אֶלָּא שֶׁגָּרַם הַחַטָּא** של עם ישראל בימי בית המקדש הראשון ונגזר עליהם שלא יעלו אלא ברשות כורש. נס חמישי, **וְאַחַר כָּךְ הֵבִיאוּ אֶת הָאֲבָנִים** שהיו גדולות ארבעים סאה, **וּבָנוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ, וְסָדְרוּהוּ בְּסִיד,** הכל כמבואר לעיל וכפי שנצטוו בתורה. נס ששי, **וְכָתְבוּ עֲלֵיהֶם אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה בְּשִׁבְעִים לְשׁוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר** "וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת **בַּאֵר הֵיטֵב".** ונס שביעי, שבאותו יום הספיקו **וְהֶעֱלוּ עוֹלוֹת וּשְׁלָמִים, וְאָכְלוּ וְשָׂתוּ וְשָׂמְחוּ** כמו שנצטוו, **וּבֵרְכוּ וְקִלְּלוּ** כמבואר לעיל במשנה, **וְקִיְּמוּ אֶת הָאֲבָנִים** – קילפו את הסיד מעל האבנים, **וּבָאוּ** וחזרו באותו יום **וְלָנוּ** – וישנו **בַּגִּלְגָּל,** שֶׁנֶּאֱמַר "הכין שתים עשרה אבנים **וַהֲעֲבַרְתֶּם אוֹתָם עִמָּכֶם וְהַנִּחֹתֶם אוֹתָם בַּמָּלוֹן",** ומבארת הברייתא, **יָכוֹל בְּכָל מָלוֹן וּמָלוֹן** – הייתי חושב שלקחו איתם את האבנים לכל מקום שהלכו, **תַּלְמוּד לוֹמַר** בהמשך הפסוק שם **'אֲשֶׁר תָּלִינוּ בוֹ הַלַּיְלָה',** דווקא למקום שישנו בו באותו הלילה, והיכן ישנו, **וּכְתִיב "וְאֶת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לָקְחוּ** מן הירדן הקים יהושע בגלגל **וְגוֹ'".**

הברייתא מביאה עוד דבר שאירע לעם ישראל בבניסתם לארץ כנען. **תָּנָא, צְרָעָה** שגירשה האויבים בפניהם בימי משה, וכדלהלן, **לֹא עָבְרָה עִמָּהֶם** את הירדן לארץ כנען. מקשה הגמרא, **וְלֹא** עברה עמם הצרעה את הירדן, בתמיהה, **וְהָא כְּתִיב "וְשִׁלַּחְתִּי אֶת הַצִּרְעָה לְפָנֶיךָ** וגרשה את החוי את הכנעני ואת החתי מלפניך". מתרצת הגמרא, **אָמַר** רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, **עַל שְׂפַת** הַיַּרְדֵּן המזרחי **עָמְדָה** הצרעה, **וְזָרְקָה בָּהֶן** באויבים **מָרָה** לעברו המערבי של הירדן, **וְסִימְּתָה עֵינֵיהֶן מִלְמַעְלָה, וְסֵירַסְתָּן מִלְמַטָּה, שֶׁנֶּאֱמַר "וְאָנֹכִי הִשְׁמַדְתִּי אֶת הָאֱמוֹרִי מִפְּנֵיהֶם אֲשֶׁר כְּגֹבַהּ אֲרָזִים גָּבְהוֹ וְחָסֹן הוּא כָּאֲלוֹנִים וָאַשְׁמִיד פִּרְיוֹ מִמַּעַל וְשָׁרָשָׁיו מִתָּחַת** וְגוֹ'", אך לא נכנסה לארץ כנען. עוד מתרצת הגמרא, **רַב פָּפָּא אָמַר, שָׁתֵי צְרָעוֹת הָוֵאי, חָדָא דִּמְשָׁה,** כמו שכתוב 'ושלחתי את הצרעה', **וַחֲדָא דִּיהוֹשֻׁעַ,** צרעה **דִּמְשָׁה לֹא עָבְרָה,** וצרעה **דִּיהוֹשֻׁעַ עָבְרָה.**

שנינו במשנה, **שִׁשָּׁה שָׁבָטִים עָלוּ לְרֹאשׁ הַר גְּרִיזִים,** ושאר שבטים עלו לראש הר עיבל **כו'**, וכפי שנאמר בתורה "אלה יעמדו לברך את העם על הר גריזים בעברכם את הירדן, שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימין. ואלה יעמדו על הקללה בהר עיבל, ראובן גד ואשר וזבולן דן ונפתלי". בספר יהושע מסופר שבני ישראל קיימו מצוה זו, וכך נאמר שם, "וכל ישראל וזקניו ושוטרים ושופטיו עומדים מזה ומזה לארון נגד הכהנים הלוים נושאי ארון ברית ה' כגר כאזרח, חציו אל מול הר גריזים, וחציו אל מול הר עיבל, כאשר צוה משה עבד ה' לברך את העם ישראל בראשונה".

שואלת הגמרא **מַאי 'וְהַחֲצִיוֹ'** – למה נאמר 'והחציו' אל מול הר עיבל, ב'ה' הידיעה, שמשמעו החצי המיוחד, או החצי הידוע שהוזכר כבר במקום אחר. מפרשת הגמרא **אָמַר רַב כַּהֲנָא, כְּדֶרֶךְ** – כסדר זה **שֶׁחֲלוּקִין** שבטי ישראל **בָּאן** בברכות וקללות, אלו בהר גריזים ואלו בהר עיבל, **כָּךְ חֲלוּקִין** שמות שבטי ישראל, בסדר כתיבתן **בְּאַבְנֵי אֵפוֹד** – שהיו קבועים על כתפות האפוד שני אבני שהם, ועליהם כתובים שמות שבטי ישראל, ששה משמותם על האבן האחת, וששה על השנית. וזהו מה שנאמר 'והחציו', כלומר, אותו החצי משבטי ישראל, החקוק באחת מן האבנים שבאפוד.

יוצא לדברי רב כהנא, שסדר כתיבתן על אבני האפוד היה כך, שמעון לוי יהודה יששכר יוסף ובנימין באחת, ראובן גד אשר זבולן דן ונפתלי בשניה, מקשה הגמרא, **מֵיתִיבִי, שְׁתֵּי אֲבָנִים טוֹבוֹת הָיוּ לוֹ לְכֹהֵן גָּדוֹל עַל כְּתֵיפָיו, אַחַת מִכָּאן, וְאַחַת מִכָּאן, וּשְׁמוֹת שְׁנֵים עָשָׂר שִׁבָטִים כָּתוּב עֲלֵיהֶם, שִׁשָּׁה עַל אֶבֶן זוֹ, וְשִׁשָּׁה עַל אֶבֶן זוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "שִׁשָּׁה מִשְּׁמוֹתָם עַל הָאֶבֶן הָאֶחָת** ואת שמות הששה הנותרים, על האבן השנית כתולדותם **וְגוֹ'",** יש לנו ללמוד ממה שנאמר 'כתולדותם' רק באבן השנית, **שֶׁבִּשְׁנִיָּה** נכתבו **כְּתוֹלְדוֹתָם** – כסדר שנולדו, גד אשר יששכר זבולן יוסף בנימין, **וְלֹא** באבן **הָרִאשׁוֹנָה כְּתוֹלְדוֹתָם, מִפְּנֵי שֶׁיְּהוּדָה מוּקְדָּם** – נכתב בה ראשון, אף שהיה רביעי לסדר תולדותם, ואחריו, ראובן שמעון לוי דן נפתלי, כסדר לידתם, **וַחֲמִשִּׁים אוֹתִיּוֹת הָיוּ** סך כל האותיות של שמות השבטים, **עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ עַל אֶבֶן זוֹ, וְעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ עַל אֶבֶן זוֹ. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר,**

לֹא כְּדֶרֶךְ שֶׁחֲלוּקִין בְּחוּמָּשׁ הַפְּקוּדִים, שמסודרין שם שמות נשיאי ישראל, אשר יעמדו עם משה ואהרן לפקוד את ישראל, ושם הסדר הוא כך, ראובן שמעון יהודה יששכר זבולן יוסף בנימין דן אשר גד נפתלי; כך **חֲלוּקִין בְּאַבְנֵי אֵפוֹד, אֶלָּא, כְּדֶרֶךְ שֶׁחֲלוּקִין בְּחוּמָּשׁ שְׁנֵי** – ספר שמות, בתחילתו, ומפרשת הברייתא **כֵּיצַד, בְּנֵי לֵאָה כְּסִידְרָן** – כסדר שנולדו, על אבן אחת, **בְּנֵי רָחֵל אֶחָד מִכָּאן וְאֶחָד מִכָּאן, וּבְנֵי שִׁפְחוֹת בָּאֶמְצַע** – בנימין בתחילה, ויוסף בסוף, ובני השפחות, שהם דן נפתלי גד ואשר, באמצע, כפי הסדר שכתוב בתחלת ספר שמות, על האבן השניה, והסדר הוא כך, ראובן שמעון לוי יהודה יששכר זבולן באחת, בנימין דן נפתלי גד אשר יוסף בשניה, **וְאֶלָּא מַאי אֲנִי מְקַיֵּים** במה שנאמר 'תּוֹלְדוֹתָם', לומר שנכתבו כְּשִׁמּוֹתָן **שֶׁקָּרָא לָהֶן אֲבִיהֶן** יעקב, **וְלֹא כְּשֵׁמוֹת שֶׁקָּרָא לָהֶן מֹשֶׁה** בספר במדבר בפרשת פנחס, דהיינו **רְאוּבֵן וְלֹא רְאוּבֵנִי, שִׁמְעוֹן וְלֹא שִׁמְעוֹנִי, דָּן וְלֹא הֲדָנִי, גָּד וְלֹא הֲגָדִי**. הרי, שבין לתנא קמא, ובין לרבי חנינא בן גמליאל, אין סדרן כפי שאמר רב כהנא, אומרת הגמרא **תִּיּוּבְתָּא דְּרַב כָּהֲנָא תִּיּוּבְתָּא**.

שואלת הגמרא, **וְאֶלָּא**, אם כן שנדחו דברי רב כהנא, חוזרת שוב השאלה **מַאי** 'וְהַחֲצִיו' אם מול הר עיבל, שנאמר בספר יהושע. מתרצת הגמרא **תָּנָא, חֲצִיוֹ שֶׁל מוּל הַר גְּרִיזִים, מְרוּבֶּה** באנשים **מֵחֲצִיוֹ שֶׁל הַר עֵיבָל, מִפְּנֵי שֶׁלּוֹ** – זקני שבט לוי **לְמַטָּה** עם הארון, בין שני ההרים, וזהו מה שנאמר 'והחציו' אל מול עיבל, כלומר, אתו חצי המיוחד במיעוטו, המועט שמבינידם. וחוזרת הגמרא לפרש את דברי הברייתא, ומקשה, **אַדְּרַבָּה, מִפְּנֵי שֶׁלּוֹ לְמַטָּה, בְּצִדֵּי לְהוּ** – נתמעטו להם אותם שבהר גריזים, שהרי שבט לוי הוא מאותם העומדים על הר גריזים. מתרצת הגמרא **הָכִי קָאָמַר, אַף עַל פִּי שֶׁלּוֹ לְמַטָּה**, אף על פי כן חציו של הר גריזים מרובה, מפני שבְּנֵי **יוֹסֵף** היו **עִמָּהֶם** שהיו מרובים.

ומנין שהיו בני יוסף מרובים, **שֶׁנֶּאֱמַר** "**וַיִּדַּבְּרוּ בְנֵי יוֹסֵף אֶת יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר, מַדּוּעַ נָתַתָּה לִי נַחֲלָה גּוֹרָל אֶחָד וְחֶבֶל אֶחָד וַאֲנִי עַם רָב, וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ, אִם עַם רַב אַתָּה עֲלֵה לְךָ הַיַּעְרָה**", הרי לנו שהיו מרובים. ומבארת הגמרא את הכוונה במה שאמר להם 'עלה לך היערה' **אָמַר לָהֶן, לְכוּ וְהַחְבְּאוּ עַצְמְכֶם בַּיְּעָרִים**, מקום שאין מצויים אנשים. בכדי **שֶׁלֹּא תִּשְׁלוֹט בָּכֶם עֵין הָרָע. אָמְרוּ לֵיהּ** בני יוסף ליהושע, **וְרָעֵיהּ דְּיוֹסֵף, לֹא שָׁלְטָא בֵּיהּ עֵינָא בִּישָׁא** – לא שולטת בו עין רעה, **דִּכְתִיב** 'בֵּן פּוֹרָת יוֹסֵף בֵּן פּוֹרָת עָלַי עָיִן', **וְאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, אַל תְּהִי קוֹרֵא עָלַי עָיִן, אֶלָּא עוֹלֵי עָיִן** – שעולים על העין ושולטים עליה, ואין העין עולה ושולטת עליהם. **רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר, מַהֲכָא** – מברכת יעקב למנשה ואפרים, ניתן ללמוד שאין שולטת בהם עין רעה, שנאמר שם 'וְיִדְגּוּ לָרֹב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ' – כלומר, שיהיו כדגים, **מַה דָּגִים שֶׁבָּיָם, מַיִם מְכַסִּין עֲלֵיהֶן, וְאֵין הָעַיִן שׁוֹלֶטֶת בָּהֶן, אַף זַרְעוֹ שֶׁל יוֹסֵף, אֵין הָעַיִן שׁוֹלֶטֶת בָּהֶן.**

חוזרת הגמרא לבאר את דברי הברייתא לעיל, שנינו בברייתא 'חמשים אותיות היו' בשמות השבטים שהיו כתובים על כתפות האפוד, עשרים וחמש על אבן זו ועשרים וחמש על אבן זו, שואלת הגמרא, וכי **הֲנֵי חֲמִשִּׁים אוֹתִיּוֹת** – בתמיה, הרי לפי החשבון **חֲמִשִּׁים נְבִי** – פחות **חָדָא הֲוָיִין** – דהיינו סך כל האותיות של שמות השבטים אינו אלא ארבעים ותשע, שאין באבן השניה אלא עשרים וארבע אותיות, שהרי בנימן נכתב בכל התורה חסר יו"ד. מתרצת הגמרא, **אָמַר רַבִּי יִצְחָק, יוֹסֵף, הוֹסִיפוּ לוֹ אוֹת אַחַת** בשמו, **שֶׁנֶּאֱמַר 'עֲדוּת בִּיהוֹסֵף שָׂמוֹ, בְּצֵאתוֹ עַל אֶרֶץ מִצְרָיִם'**, וכך נכתב שמו גם על אבני האפוד 'יהוסף'. **מַתְקִיף לָהּ רַב נָחְמָן בַּר יִצְחָק**, הרי 'תּוֹלְדוֹתָם' **בְּעִינָן** – שמשמעו שצריך לכתבן, כפי השמות שקרא להם אביהם שהולידן, ואם כן יש לכתוב 'יוסף' כפי שנקרא שמו על ידי אביו, ולא 'יהוסף'. חוזרת בה הגמרא מתירוצו של רבי יצחק, ומתרצת, **אֶלָּא, כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ בְּנִימָן כְּתִיב** חסר יו"ד, **וְהָכָא** שצריך לכתבן כפי שקראם אביהם, כתוב **בְּנִימִין שָׁלֵם** – מלא, בשני יו"דין, **כְּדִכְתִיב 'וְאַבִיו קָרָא לוֹ בִּנְיָמִין'**, וזה משלים מספר האותיות לעשרים וחמש.

אָמַר רַב חָנָא בַּר בִּיזְנָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן חֲסִידָא, יוֹסֵף שֶׁקִּדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם בְּמִצְרַיִם במעשה אשת פוטיפר, שנתייחד עם הערוה בסתר, ועמד בעצמו, וכבש את יצרו, **הוֹסִיפוּ עָלָיו אוֹת אַחַת** אות 'ה', שהיא אות אחת **מִשְּׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא**, לכך נקרא 'יהוסף'. **יְהוּדָה, שֶׁקִּדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם בְּפַרְהֶסְיָא**, על ים סוף, כפי שיתבאר להלן, **נִקְרָא כּוּלּוֹ עַל שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא**, שהשם בן ארבעה אותיות כלול כולו בשמו.

מבארת הגמרא, **יוֹסֵף מַאי הִיא** – מהו קידוש השם שהיה בו, **דִּכְתִיב** 'וַיְהִי כַּהַיּוֹם הַזֶּה, וַיָּבֹא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ', **אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מְלַמֵּד שֶׁשָּׁנוּ אֵיבָרָיו לְדָבָר עֲבֵירָה נִתְכַּוְּונוּ** – שאף יוסף חשב בתחילה לעבור עמה עבירה, ו'מלאכתו' הכוונה לתשמיש. **'וַיָּבֹא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ'**, נחלקו בביאורו **רַב וּשְׁמוּאֵל, רַב אָמַר, לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ מִמָּשׁ, וְחַד אָמַר, לַעֲשׂוֹת צָרְכָיו** – תשמיש **נִכְנַס. 'וְאֵין אִישׁ מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת** שם בבית **וגו'**, וכי **אֶפְשָׁר שֶׁבַּיִת גָּדוֹל כְּבֵיתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע** – פוטיפר, שהיה שר גדול, **לֹא הָיָה בּוֹ אִישׁ. תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, אוֹתוֹ הַיּוֹם, יוֹם חָגָם הָיָה, וְהָלְכוּ כּוּלָּן לְבֵית עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁלָּהֶם, וְהִיא אָמְרָה לָהֶן, חוֹלָה הִיא, וְאִינָהּ יְכוֹלָה לֵילֵךְ עִמָּהֶם, אָמְרָה, אֵין לִי יוֹם שֶׁנִּינְקָק לִי יוֹסֵף לְתַשְׁמִישׁ כַּיּוֹם הַזֶּה. 'וַתִּתְפְּשֵׂהוּ בִּבְגָדוֹ לֵאמֹר וגו'', בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, בָּאתָה דִּיוֹקְנוֹ** – צורת פניו **שֶׁל אָבִיו** יעקב, **וְנִרְאָתָה לוֹ בַּחַלּוֹן, אָמַר לוֹ, יוֹסֵף, עֲתִידִין אַחֶיךָ שֶׁיִּכָּתְבוּ עַל אַבְנֵי אֵפוֹד, וְאַתָּה בֵּינֵיהֶם, וכי רְצוֹנְךָ שֶׁיִּמָּחֶה שִׁמְךָ מִבֵּינֵיהֶם, וְתִקָּרֵא רוֹעֶה וְזוֹנוֹת, דִּכְתִיב** 'וְרֹעֶה **זוֹנוֹת, יֹאבַד הוֹן'** – שם טוב, שהוא יקר מכל הון. **מַיָּד, 'וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קַשְׁתּוֹ', אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מְשׁוּם רַבִּי מֵאִיר, שֶׁשָּׁכְבָה קַשְׁתּוֹ** – שכבת זרעו, שהיא יורה כחץ מקשת, **לְאֵיתָנוֹ** – למקומו כבראשונה. ומבארת הגמרא את המשך הפסוק, **'וַיָּפוּזוּ** – ויפוצו, מלשון נפיצה ושפיכה, שהזיי"ן והצד"י מתחלפין, **זְרֹעֵי יָדָיו'**, מלמד **שֶׁנָּעֲץ יָדָיו בַּקַּרְקַע**, ונשען עליהם, בכדי שיתייסר, ויהא טרוד בצערו, ועל ידי זה יעבור תוקף יצרו, **וְיָצְאָה שִׁכְבַת זַרְעוֹ מִבֵּין צִיפּוֹרְנֵי יָדָיו**. בהמשך הפסוק כתוב, **'מִידֵי אֲבִיר יַעֲקֹב'**, פירושו, **מִי גָּרַם לוֹ שֶׁיְּחַזֵּק עַל אַבְנֵי אֵפוֹד, אֶלָּא אֲבִיר יַעֲקֹב** – מאבירותו וחזקו של יעקב, שנראתה לו דמות דיוקנו, ומחמת זה נמנע מחטא. **'מִשָּׁם רוֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל'**, מפרשת הגמרא, 'משם רועה' **מִשָּׁם זָכָה, וְנַעֲשָׂה רוֹעֶה** של ישראל, **שֶׁנֶּאֱמַר 'רוֹעֶה יִשְׂרָאֵל'** – הקב"ה, שהוא רועה ישראל **הָאֲזִינָה, נוֹהֵג כַּצֹּאן** את **'יוֹסֵף'** ויש לדרוש פסוק זה, כאילו קוראים תיבות 'כצאן יוסף' מחוברים, כלומר, ישראל, הנוהגים עצמן כצאנו של יוסף, כשהיה מכלכלם במצרים, הרי שיוסף הוא הרועה, ומסיים הפסוק 'אבן ישראל' שמשם זכה גם להיות באבן מאבני ישראל.

תָּנָיָא, חָיָה רָאוּי יוֹסֵף לְצֵאת מִמֶּנּוּ י"ב שְׁבָטִים, כְּדֶרֶךְ שֶׁיָּצְאוּ מִיַּעֲקֹב אֲבִיו, שֶׁנֶּאֱמַר 'אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף', תולדות שיצאו מיעקב, כנגדן היה ראוי לצאת מיוסף, **אֶלָּא** מחמת **שֶׁיָּצָא שִׁכְבַת זַרְעוֹ מִבֵּין צִיפּוֹרְנֵי יָדָיו**, לכן לא זכה לכך, והפסיד עשרה בנים כנגד עשר אצבעותיו, **וְאַף עַל פִּי כֵן, יָצְאוּ** אותם עשרה שהפסיד **מִבִּנְיָמִין אָחִיו, וְכוּלָּן נִקְרְאוּ עַל שְׁמוֹ** של יוסף, **שֶׁנֶּאֱמַר "וּבְנֵי בִנְיָמִין, בֶּלַע וָבֶכֶר וְאַשְׁבֵּל** גרא ונעמן אחי וראש מופים וחופים וארד **וגו'", 'בֶּלַע' שֶׁנִּבְלַע** יוסף **בֵּין הָאוּמּוֹת, 'וָבֶכֶר' בְּכוֹר לְאָמּוֹ הָיָה, 'וְאַשְׁבֵּל' שֶׁשָּׁאֲבוּ אֵל, 'גֵּרָא' שֶׁגָּר בְּאַכְסַנְיוֹת** – בארץ נכריה, **'וְנַעֲמָן' שְׁנָעִים בְּיוֹתֵר, 'אֲחִי' 'רֹאשׁ' אֲחֵי הוּא וְרֹאשֵׁי הוּא, 'מוּפִּים' 'וְחוּפִּים' הוּא לֹא רָאָה בְּחוּפָּתִי, וַאֲנִי לֹא רָאִיתִי בְּחוּפָּתוֹ, 'וָאָרְדָ' שֶׁיָּרַד לִבֵּין אוּמּוֹת הָעוֹלָם, אִיכָּא דְּאָמְרִי, 'וָאָרְדָ' שֶׁפָּנָיו דּוֹמִין לְוָורֵד.**

אָמַר רַבִּי חִייָא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ פַּרְעֹה לְיוֹסֵף, 'וּבִלְעֲדֶיךָ לֹא יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ וגו', שהשליטו על ארץ

המשך בעמוד קצב

מצרים, **אָמְרוּ אִיצְטַגְנִינֵי פַּרְעֹה** – חכמים החוזים בכוכבים ויודעים חכמת המזלות, לפרעה, **וכִי עֶבֶד שֶׁלְּקָחוֹ רַבּוֹ בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף** – שבמחיר נמוך כזה מכרו את יוסף לישמעאלים, **תַּמְשִׁילֵהוּ עָלֵינוּ. אָמַר לָהֶן** פרעה, **גְּנוּבֵי** – גוני **מַלְכוּת אֲנִי רוֹאֶה בּוֹ,** בחכמה וגבורה ויופי. **אָמְרוּ לוֹ, אִם בֵּן שראוי למלוכה, יֶהֱא יוֹדֵעַ בִּשְׁבָעִים לְשׁוֹן, בָּא נַבְרִיאֵל, וְלִימְּדוֹ שִׁבְעִים לְשׁוֹן, לֹא הָוָה קָנְמַר** – לא עלה ביד יוסף ללמדם, **הוֹסִיף לוֹ אוֹת אַחַת מִשְּׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלָמַד, שֶׁנֶּאֱמַר, "עֵדוּת בִּיהוֹסֵף שָׂמוֹ** – ששם הקב"ה אות משמו, בשמו של יוסף, עדות ליוסף שלא חטא, **בְּצֵאתוֹ עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם, (שִׂפַת לֹא יָדַעְתִּי אֶשְׁמָע)",** שבתחילה לא ידע להבין שפות, **וּלְמָחָר, כָּל לְשׁוֹנָא דְּאִשְׁתָּעֵי** – שסיפר **פַּרְעֹה בַּהֲדֵיהּ, אַהֲדַר לֵיהּ** – בכל לשון שפרעה דבר עמו, החזיר לו תשובה באותו לשון. **אִישְׁתָּעֵי** סיפר **אִיהוּ** – יוסף **בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ** אל פרעה, **לֹא הָוָה קָא יָדַע** פרעה **מַאי הָוָה אָמַר, אָמַר לֵיהּ** פרעה ליוסף **אַנְמְרֵי** – למדני שפה זו, **אַנְמְרֵיהּ** – למדו יוסף לשון הקדש, **וְלֹא נָמַר** – לא עלה ביד פרעה ללומדה, **אָמַר לֵיהּ** ליוסף, **אִישְׁתַּבַּע לִי, דִּלְמָא מְנַלֵּית** – הישבע לי שלא תגלה שאתה יודע לשון שאינני מכירה, **אִישְׁתַּבַּע לוֹ** – נשבע לו יוסף.

לאחר מכן, כשמת יעקב, ובא יוסף לבקש מפרעה שיניח לו לקיים מה שנשבע לאביו, לקברו בארץ ישראל במערת המכפלה, **כִּי אָמַר לֵיהּ** יוסף לפרעה, **"אָבִי הִשְׁבִּיעַנִי לֵאמֹר,** בקברי אשר כריתי לי בארץ כנען שמה תקברני". **אָמַר לֵיהּ** פרעה ליוסף, **זִיל אִיתְּשֵׁיל אַשְׁבּוּעָתָךְ** – לך והשאל אצל החכמים על שבועתך, והתר אותה. **אָמַר לֵיהּ** יוסף לפרעה, **וְאֶיתְּשַׁלִּי נַמֵּי אַדִּידָךְ** – אם כן, אשאל גם על שלך, שנשבעתי לך שלא אגלה שאני מכיר לשון הקדש, שאינך מכירה. ולכך, **וְאַף עַל גַּב דְּלֹא נִיחָא לֵיהּ** לפרעה, ולא רצה בכך שיעלה יוסף לקבור את אביו, בעל כרחו **אָמַר לֵיהּ** פרעה ליוסף, **'עֲלֵה וּקְבוֹר אֶת אָבִיךָ כַּאֲשֶׁר הִשְׁבִּיעֶךָ'.**

חוזרת הגמרא לפרש את המימרא דלעיל, שיהודה קידש שם שמים בפרהסיא, מבארת הגמרא, **יְהוּדָה מַאי הֲוָה** – מהו קידוש השם שהיה בו, **דְּתָנְיָא, הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, כְּשֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַיָּם, הָיוּ שְׁבָטִים מְנַצְּחִים** – מריבים **זֶה עִם זֶה, זֶה אוֹמֵר, אֲנִי יוֹרֵד תְּחִלָּה לַיָּם, וְזֶה אוֹמֵר, אֲנִי יוֹרֵד תְּחִלָּה לַיָּם, קָפַץ**